บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยมีอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งหมายถึงการปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะการปลูกพืชนั้นนับได้ว่าเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญต่อการดำรงชีพของประชากรทั้งโลก ในปัจจุบันพบว่าเกษตรกรผู้ปลูกพืชนั้นกำลังประสบปัญหาด้านการผลิตอย่างมาก เนื่องจากมีศัตรูพืชคอยรบกวนไม่ต่างอะไรจากประเทศอื่น ๆ ในเขตร้อนชื้นที่ต้องประสบปัญหาจากศัตรูพืชต่าง ๆ ในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะโรคและแมลงที่ทำความเสียหายให้แก่พืชเศรษฐกิจของประเทศปีละไม่ใช่น้อย จนเกษตรกรหรือผู้ประกอบอาชีพปลูกพืชต้องขาดทุน (ประจง, 2534) ดังนั้นเพื่อป้องกันผลผลิตทางการเกษตร สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช จึงเข้ามามีบทบาทที่เกษตรกรคิดถึงเป็นอันดับแรกและโดยคุณสมบัติเฉพาะตัวได้แก่ หาได้ง่าย ใช้ไม่ยุ่งยาก และเห็นผลรวดเร็วจึงกลายเป็นสิ่งที่ยอมรับได้โดยง่าย ทำให้การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชเป็นไปอย่างไร้ขอบเขต

สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชนอกจากจะให้ประโยชน์ต่อเกษตรกรในด้านการเพิ่มผลผลิต แต่ในอีกด้านหนึ่งกลับแฝงเร้นด้วยพิษภัยและอันตรายเพราะการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชบ่อยครั้งและขาดความรู้ความเข้าใจอาจก่อให้เกิดปัญหาโรคและแมลงเกิดอาการดื้อต่อสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้ ปัญหาพิษตกค้างในพืชผลทางการเกษตรและในสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะแหล่งน้ำที่เกษตรกรใช้ในการอุปโภคบริโภค ตลอดจนปัญหาต่อสุขภาพอนามัยของเกษตรกร

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ทำการเกษตร 19,572 ไร่ (สำนักงานเกษตรอำเภอจอมทอง,2544) ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประกอบด้วย 3 กลุ่ม โดยกลุ่มคนพื้นราบจะปลูกพืชตามเขตลุ่มน้ำและเชิงเขา กลุ่มเกษตรกรเผ่ามังและเผ่ากะเหรี่ยงจะปลูกพืชตามบริเวณพื้นที่ต้นน้ำ และมีการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชมาก ทำให้เป็นอันตรายต่อสภาพแวดล้อม และศัตรูธรรมชาติ ตลอดจนพิษของสารเคมียังส่งผลกระทบต่อชีวิตมนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้สามารถทราบถึงพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรและนำข้อมูลที่ได้เพื่อเสนอปรับปรุงพัฒนาความรู้และวิธีปฏิบัติการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชให้ถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ในการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชในการปลูกของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้ง, กะเหลี่ยงและคนพื้นราบ

2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติในการใช้สารเคมีป้องกันและจำกัดศัตรูพืชในการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ (ข้าวนาปี, ถั่วเหลือง, ลำไย, กาแฟ, กะหล่ำปลี, กระเทียมหัว)

3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่องนี้สามารถชี้ให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริง ของการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดในการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ของเกษตรกร และยังเป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นในการส่งเสริมและเผยแพร่ทางการเกษตรของเจ้าหน้าที่

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

ประชากรที่ทำการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านหลวง หมู่ที่ 2, 3, 5, 6, 7, 9, 12, 14, 15 และ 19 รวม 10 หมู่บ้าน จำนวน 139 ครัวเรือน เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐาน ความรู้ การปฏิบัติ ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชด้านการผลิตทางการเกษตร โดยใช้แบบสอบถามเป็นรายบุคคลเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช

นิยามศัพท์

ความรู้เกี่ยวกับสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช หมายถึง ความรู้ของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีป้องกันโรคและแมลง ได้แก่ กลุ่มของสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ฤทธิ์เฉียบพลันต่อมนุษย์การสลายตัว ผลตกค้าง การใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชให้ถูกกับอาการของพืช การใช้สารให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการผสมสาร 2 ชนิดเข้าด้วยกัน

การใช้วิธีปฏิบัติการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช หมายถึง วิธีการในการฉีดสารเคมีป้องกันโรคและแมลง ของเกษตรกรวิธีการปฏิบัติได้แก่ การใส่เสื้อแขนยาว, การใส่กางเกงขายาว, การใส่ถุงมือยาง, การใส่รองเท้า, การสวมที่ปิดจมูก, การดูทิศทางลมก่อนการฉีดพ่นสาร

เคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช, การงดสูบบุหรี่, การอาบน้ำชำระร่างกายทันทีทันใดและการอ่านฉลากทุกครั้งก่อนใช้สารฆ่าแมลง

สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช หมายถึง สารเคมีเป็นพิษซึ่งแสดงผลในการกำจัดหรือป้องกันโรคและแมลงได้ โดยอาจจะเป็นสารประกอบทางเคมีที่มนุษย์สังเคราะห์ขึ้นหรือเป็นสารป้องกันและกำจัดที่ได้รับจากธรรมชาติ ปัจจุบันยังมีความหมายถึง จุลินทรีย์ เชื้อโรคแมลง (insect pathogen) ด้วย

ฉลาก หมายถึง รูป รอยประดิษฐ์ หรือข้อความใด ๆ ซึ่งแสดงไว้ที่วัตถุอันตรายหรือภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อบรรจุหรือสอดแทรกหรือรวมไว้กับวัตถุอันตราย หรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุ และรวมถึงเอกสารหรือคู่มือการใช้วัตถุอันตรายด้วย

เจ้าหน้าที่ หมายถึง เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมและให้คำแนะนำทางด้านวิชาการของสำนักงานเกษตรอำเภอจอมทอง

พืชที่เกษตรกรปลูก หมายถึง พืชที่เกษตรกรปลูกและเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ข้าวนาปี, ถั่วเหลือง, ลำไย, กาแฟ, กะหล่ำปลี และและกระเทียมหัว

อายุ หมายถึง อายุเต็มของเกษตรกรผู้ปลูกพืชในขณะทำงานวิจัย

การศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาขั้นสูงสุดของเกษตรกรผู้ปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ที่ได้รับจากสถาบันการศึกษา

ขนาดพื้นที่ถือครอง หมายถึง จำนวนพื้นที่ที่เป็นของตนเอง, เช่าผู้อื่นและรวมทั้งมีพื้นที่เข้าไปใช้ประโยชน์โดยไม่ต้องเช่า

รายได้รวมของครอบครัว หมายถึง รายได้รวมของสมาชิกภายในครอบครัวที่ได้จากภาคการเกษตร และนอกจากภาคการเกษตร (บาท/ปี)

แหล่งเงินทุน หมายถึง การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการและแหล่งเงินกู้อื่น ๆ เพื่อใช้ในการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ

แรงงานที่ใช้ หมายถึง แรงงานทั้งหมดในครัวเรือน และแรงงานที่จ้างมาเพื่อใช้งาน

การได้รับข่าวสารทางการเกษตร หมายถึง การรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับวิธีการป้องกันกำจัดโรงและแมลงศัตรูพืช

สถานที่ทำการวิจัย

ในเขตพื้นที่ผู้ปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีประชากรอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 2, 3, 5, 6, 7, 9, 12, 14, 15 และ 19 รวม 10 หมู่บ้าน จำนวน 139 ครัวเรือน